

WEEKLY PLANNER

פרשת השבוע בהעלותך דף השבוע מועד קטן ז'
 פרנס השבוע

Dedications available, email R' Zacharia Adler - info@dafaweek.org

ג) לימוד וחזרה (ד' פעמים) וחזרת מסכת תענית	ב) אליבא דהלכתא	א) עם מראי מקומות	פרנס היום Follow any track ←
☐ דף ז' עמוד א'	☐ דף ז' עמוד א' עם רש"י	☐ דף ז' עמוד א' עם רש"י ותוס'	יום ראשון
☐ דף ז' עמוד ב'	☐ דף ז' עמוד ב' עם רש"י <u>בענין גדר של בניית כותל חצרו וביתו</u> ע' שו"ע (או"ח תקמ' ס"ק ב') #1 מג"א (שם) #2 פרמ"ג (אש"א תקמ' ז') #3 נימוקי יוסף (מו"ק ד. לדפי הרי"ף) #4 שירת נתן (מו"ק ז.) #5	☐ חזרה דף ז' עמוד א' <u>בענין כותל הגווחה לרשות הרבים</u> ע' מרדכי (מו"ק תתמא') #1 ריטב"א (מו"ק ז.) #2 רמב"ם (הל' יו"ט פ"ח הל' ו') #3 ביאור חדש מספיק (הל' יו"ט פ"ח הל' ו') #4 שירת נתן (מו"ק ז.) #5	יום שני לע"ז
☐ חזרה א' דף ז' עמוד א'	☐ <u>בענין להודיע שמת מת בימי השנה ובחזרה"מ</u> ע' שו"ע (יו"ד תב' ס"ק יב') #6 ערוך השולחן (יו"ד תב') #7 גליון מהרש"א (יו"ד תב') #8 ספר חסידים (תתג') #9	☐ דף ז' עמוד ב' עם רש"י ותוס' <u>בענין אין רואין נגעים להחמיר</u> ע' רש"י (מו"ק ז. ד"ה לא) ע"ש רמב"ם (הל' יו"ט פ"ז הל' טז') #6 הערות הגריש"א (מו"ק ז.) #7 מנחת שלמה (מו"ק ז.) #8	יום שלישי
☐ חזרה א' דף ז' עמוד ב'	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' שו"ת פנים מאירות (ח"ב קצא') #10 תפארת למשה (יו"ד תב') #11 שלמת חיים (או"ח רד') #12	☐ חזרה דף ז' עמוד ב' <u>בענין תד"ה בהסגר</u> ע' רש"י (מו"ק ז. ד"ה בהסגר) ע"ש תד"ה בהסגר (מו"ק ז.) ע"ש משנה למלך (הל' יו"ט פ"ז הל' טז') #9 דברי דוד (מו"ק ז.) #10	יום רביעי
☐ חזרה ב' דף ז' עמוד א'	☐ <u>בענין שיהיו מצוה לא משהינן</u> ע' חזון איש (יו"ד קנג' ה') #13 קובץ הערות (הוספת א') #14	☐ <u>בענין חתן שנראה בו נגע</u> ע' רמב"ם (הל' טומאת צרעת פ"ט הל' ח') #11 משנה למלך (הל' טומאת צרעת פ"יד הל' ד') #12 עמק ברכה (חז"מ ז:) #13	יום חמישי
☐ חזרה ב' דף ז' עמוד ב'	☐ <u>בענין שבות, פסידה, וצער במקום מצוה</u> ע' שו"ת הריב"ש (סימן שפז') #15 דף על הדף (מו"ק ז:) #16 שו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סימן ג' פ"ד) #17	☐ <u>בענין הפקר של שדה כלאים</u> ע' תלמיד תוס' הרא"ש (כתובות ד.) #14 שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קעב') #15 פני יהושע (כתובות ד.) #16 הערות הגריש"א (מו"ק ז:) #17 שו"ת באר יצחק (או"ח סי' כג) #18	יום ששי
☐ חזרה ג' דף ז' מועד קטן ☐ חזרה דף ז' מגילה	☐ חזרה דף ז' מועד קטן ☐ חזרה דף ז' מגילה	☐ חזרה דף ז' מועד קטן ☐ חזרה דף ז' מגילה	שבת
☐ חזרה דפים א' - ו' מועד קטן ☐ שיעורי עיון על הדף ☐ בחינה על הדף			הוספות

THE LEARNING OF MASECHES MOED KATAN HAS BEEN DEDICATED BY THE TALANSKY FAMILY

מועד קטן ז. ז.:

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני- בענין כותל הגוהה לרשות הרבים

מראה מקומות: מרדכי (מו"ק תתמא') #1, ריטב"א (מו"ק ז.) #2, רמב"ם (הלי יו"ט פ"ח הלי ו') #3, ביאור חדש מספיק (הלי יו"ט פ"ח הלי ו') #4, שירת נתן (מו"ק ז.) #5.

תוכן הסוגיא: שיטת המרדכי הוא שלא התירו לסתור ולבנות א"כ גוהה לרה"ר. אכן הריטב"א והרמב"ם חולקים עליו. והסביר הביאור החדש דכיון דמשום סכנה הוא מה לי רה"ר מה לי חצר. וע' בשירת נתן שהביא ב' מהלכים להבין שיטת המרדכי.

יום שלישי- בענין אין רואין נגעים להחמיר

מראה מקומות: רש"י (מו"ק ז. ד"ה לא) ע"ש, רמב"ם (הלי יו"ט פ"ז הלי ט"ז) #6, הערות הגריש"א (מו"ק ז.) #7, מנחת שלמה (מו"ק ז.) #8.

תוכן הסוגיא: עיין בהערות של הגריש"א דמדדיק מח' בין רש"י והרמב"ם בהטעם שאין רואים את הנגעים במועד אם הוא מעם שיבטל "ושמחת בחגך" או מטעם שנהפך לאבל וע"ש בהנפק"מ בין שני המהלכים. וע"ע בהמנחת שלמה שמגדיר דדין זה דוקא כשכבר חייב בשמחה אכן לא מקודם.

יום רביעי- בענין תד"ה בהסגר

מראה מקומות: רש"י (מו"ק ז. ד"ה בהסגר) ע"ש, תד"ה בהסגר (מו"ק ז.) ע"ש, משנה למלך (הלי יו"ט פ"ז הלי ט"ז) #9, דברי דוד (מו"ק ז.) #10.

תוכן הסוגיא: שיטת רש"י הוא דבסוף הסגר ראשון אינו מטמא לו יותר מדמעיקרא ורק מסגירו פעם שניה ולכן רואין אכן הקשה עליו תוס' דדלמא פשה הנגע ויהיה טמא מוחלט ולכן הסביר דכוונת הגמ' לתחילת הסגר ראשון. ועיין בהמשנה למלך שתירץ לשיטת רש"י דאין להמנע למראותו מחשש שמא יתחדש סיבה חדשה ורק דאם מוכרח להחליטו כמו בסוף הסגר שני אז אין רואין. וע' בדברי דוד דגם תירץ רש"י דבסהגר ראשון יש תרתי למעליותא ולכן עדיף לראות דהוי כמו ספר ספיקא ע"ש.

יום חמישי- בענין חתן שנראה בו נגע

מראה מקומות: רמב"ם (הלי טומאת צרעת פ"ט הלי ח') #11, משנה למלך (הלי טומאת צרעת פ"ד הלי ד') #12, עמק ברכה (ח"מ ז.) #13.

תוכן הסוגיא: המשנה למלך הקשה סתירה בדברי הרמב"ם שפסק דילפינן ק"ו מופנו הבית לדבר מצוה אכן במוק"א הסביר דדין זה של ופנו הבית אינו דין בעיכוב הטומאה אלא דין בראיית הנגע וא"כ איך למדים זמ"ז. וע' בהעמק ברכה שתירץ.

יום ששי- בענין אי שבעה ימי משתה דאו' אם לאו

מראה מקומות: תלמיד תוס' הרא"ש (כתובות ד.) #14, שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קעב') #15, פני יהשוע (כתובות ד.) #16, הערות הגריש"א (מו"ק ז.) #17, שו"ת באר יצחק (או"ח סי' כג) #18.

תוכן הסוגיא: בתלמיד תה"ר הביא דעה אחד שיום ראשון של שמחת ימי משתה דאו' הוא שלא כדעת הרשב"א דכולם מדרבנן. אכן עיין בהפני"י שהוכיח מגמ' שלנו דכולם מדאו' וכן הביא בהערות של הגריש"א כאן. וכן הוכיח הבאר יצחק.

1. מרדכי (מו"ק תתמא')

דף ז' תתמא כותל הגוהה לרה"ר סותר וצוהו. פרי"י דהכי הלכתא דכותל חצר שנפרץ מותר לצנותו כדרכו מפני הגנבים פן יגנבו את כליו. והוא שהכותל סמוך לרה"ר או כיוצא בו דאיכא למימש לגנבי אצל (*אם) כותל צין צ' חצירות ושכני ישראל דליכא למימש לגנבי אסור לצנותו כדרכו אלא שלא כדרכו כגון צר צרור ואינו טע צטיט או הולא ודפנא דתרוייהו אינו קבוע. ואף כי יש לחוש לגנבי כמו בצמון לרה"ר אינו מותר לצנותו כדרכו אלא"כ נפרץ מחליו אצל לסמור ולצנותו אסור אפילו רעוע וגוהה ללא החירו לסמור ולצנות אלא"כ גוהה לרה"ר מפני סכנת נפשות וה"ה אם היה מקום שהגנב צא על עסקי נפשות ואיכא למימש לסכנת נפשות נראה לרי"י דמותר אף לסמור ולצנות כותל חצר אם היא רעועה וגוהה: וכותל גינה מותר לצנותו שלא כדרכו כגון צר צרור והולא ודפנא וצלבד שלא יכוון מלאכתו צמועד שלא ימתין עד המועד כדי לעשותו צמועד. אף אם נתעלל שהיה סבור שהיה יכול להמתין עד אחר המועד לא ימקרי כוון מלאכתו:

2. ריטב"א (מו"ק ז.)

התם כדקתני טעמא מפני הסכנה, וא"ת והיכי הוה מסתייעא מיניה כלל דהא ודאי מדקתני כותל גוהה⁶¹, משום סכנה הוא, וג"ל דקסבר דסתירה הוא דאמר' מפני הסכנה, אבל בונה ה"ה בחצר דעלמא, דכיון שנסתר ואין בו סכנה מה לי זה או חצר דעלמא, ואגן דחי' דכולה מפני הסכנה, דלא לימנע מעיקרא, וכדמוכח אידך לישנא. והא דקתני, כותל הגוהה לרשות הרבים, לאו דוקא⁶², אלא למעוטי מוקצה שאין דר שום אדם סמוך לו, ובירושלמי לא גרסי' ליה⁶³.

3. רמב"ם (הל' יו"ט פ"ח הל' ו')

אבל אין חופרין אותן לכתחילה. וכוננים לתוכן מים אע"פ שאינו צריך להן. ועושים נברכת במועד: ה עכברים שהן מפסידין את האילנות צדין אותן במועד. בשדה האילן צד כדרכו. כיצד חופר ותולה המצודה. ואם היתה שדה הלבן סמוכה לשדה האילן צדין אותן בשדה הלבן בשינוי כדי שלא יכנסו לשדה האילן ויחריבוהו. וכיצד צד בשינוי נועץ שפור

5. שירת נתן (מו"ק ז.)

ובעצם החידוש דהמרדכי דלא מתירין ב' מלאכות משום גנבי עיין בפמ"ג תק"מ א"א סק"ג שכתב וז"ל "היכא דחשש גנבי אם נפל מותר לבנות כדרכו אבל לסתור ולבנות לא התירו, ואפשר שאם הוא רעוע כ"כ שיש חשש ברור שרי לסתור ולבנות, והובא דברי הפמ"ג במ"ב תק"מ סק"ה, ולכאורה כוונתו דאי יש רק חשש בעלמא של גנבים אז כשבא חוה"מ אין רואין היתר בנין, ממילא אם יסתור אסור לבנות כדרכו, אך אי יש באמת חשש לפנינו דגנבי אז כבר רואין בחוה"מ היתר להיות סותר אז נכלל בזה הוא דמצד אותו חשש ממש יש היתר לבנות כדרכו. ולכאורה יש לפרש סברת המרדכי באופן אחר דבאמת אין זה דבר האבוד כמו בעלמא, דבעלמא המלאכה הוא בעצם הדבר דהוי אבוד כמו השקאה וכדומה אך כאן בנין הכותל הוא בדבר צדדי המונע הפסד וזהו מין דבר אבוד חדש וכה"ג לא התירו ב' מלאכות. [ועצם חילוק זה כתוב בשו"ת זרע אמת, העתקנו לשונו לק' פרק ב' סימן א'].
ג) ע' פמ"ג סימן תק"מ סק"ז שהקשה דאמאי מותר לבנות כותל חצר משום הפסד מרובה הלא בנין כותל הוא טרחא יתירא, וטרחא יתירא אסור בחוה"מ, וחידיש הפמ"ג דאפשר דהפסד מרובה ביותר שאני ומותר טרחא יתירא.
ונראה שהנמוקי"י כבר יישב הערה זו דע' בדברי הנמו"י לקמן דף י' שכתב וז"ל "והא דשרא רבא למבנא אצטבא, כתב הרמב"ן ז"ל בליקוטיו דדוקא מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן, שאע"פ שהוא לצורך המועד כיון דאינו צריך אוכל נפש לא הותר במעשה אומן אלא במעשה הדיוט, ולדבריו, כותל חצר שנפל שבונה כדרכו הוא מפני ששמירת ביתו כצורך אוכל נפש לפי שהוא דבר האבוד ואינו צריך שינוי" מבואר דהנימוקי"י חידש דשמירת ביתו חשוב כאוכל נפש וכדבר האבוד כלומר ההיתר דאוכל נפש מתיר טרחא יתירא, והא דהוי דבר האבוד מתיר מעשה אומן.

בארץ ומכה בקורדום ואחר כך מנתקו ונמצא מקומו גומה: הן כותל גנה שנפל בונהו מעשה הדיוט או גודר אותו [ג] בקנים וגומא וכיוצא בהן. וכן אם עשה מעקה לגג בונהו מעשה הדיוט. [ג] אבל כותל חצר שנפל בונהו כדרכו. ואם היה גוהה סותרו מפני הסכנה ובונהו [ז] כדרכו: ז בונה

4. ביאור חדש מספיק (הל' יו"ט פ"ח הל' ו')

א"ר חסדא ל"ש אלא כותל גינה אבל כותל חצר בונה כדרכו, והביאו שם ברית' דכותל הגוהה כו' ורבי' ל"ג לרה"ר שכ"ה בירושלמי הנז' פ"ו היל' כ"ב אבנים כהדא כו', דכיון דמשום סכנה הוא מ"ל דה"ר או חצר.

7. הערות הגריש"א (מו"ק ז.)

מתני', ר"מ אומר רואין את הנגעים. יש עשה "והובא אל הכהן" שכל מי שיש לו נגע חייב להראותו לכהן.
ועוד יש דין דנגע גמור אינו טמא במציאות עד שהכהן יקבע שטמא, ואין זה רק בירור, אלא פסק הכהן גורם חלות הטומאה.
וכשמביאים נגע לכהן ורואה שטמא ושותק בזה פליגי תנאים אם רשאי. וזה ודאי שבמועד אין עשה להראות לכהן כדלקמן מ"וביום הראת בו", ור"מ מיקל שרשאי להראות כדי שיטהר.
ונהג רש"י כתב שאין לטמא מצורע מ"ושמחת בחגך", דטומאה הוי סתירה לשמחה. אך הרמב"ם כתב משום שלא ח"ו "הפכתי חגיכם לאבל". דמצורע נוהג כאבל. ולדבריו אין ראייה שאסור להכנס לכל עגמת נפש משום ושמחת בחגך, דדוקא אבל שהוא הפקעה של שמחת ההג אסור לגרום אבל שאר עגמת נפש לא איכפת לן. אך בפמ"ש כתב ושמחת בחגך כרש"י, ולפי"ז יש להזהר בחוה"מ מכל עגמת נפש. (ועי' לקמן דף י"ד משכ"ש).

6. רמב"ם (הל' יו"ט פ"ז הל' טז')

יד *ומותר לכתוב אגרות של שאלת [ו] שלום במועד. וכותב חשבונותיו ומחשב יציאותיו. שכתובות אלו אין אדם נוהג בתקונן מאד ונמצאו כמעשה הדיוט במלאכות: טו עושים כל צרכי המת במועד. גוזזין שערו ומכבסין כסותו ועושים לו ארון. ואם לא היו להם נסרים מביאין קורות ונוסרין מהם נסרים בצנעה בתוך הבית. ואם היה אדם מפורסם עושים אפילו בשוק. אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו לוחות לארון. ואין [כ] חוצבין אבנים לבנות בהן קבר: טז [ז] אין רואין את הנגעים במועד שמא ימצא טמא ונמצא חגו נהפר לאבל. ואין נושאין נשים ולא מייבמין במועד

8. מנחת שלמה (מו"ק ז.)

מתני', רבי מאיר אומר רואים את הנזעים וכו'. כבוד הדבר דהא שאין רואים היינו רק היכא שכבר נחמיצ בשמחה, אבל היכא דעדיון לא התמיצ בשמחה אף שהוא סמוך לשמחתו רואים נזעים, ולכן רואים קודם הרגל אפילו שעה אחת סמוך לרגל, וכן בחמן סמוך לחמומו.

9. משנה למלך (הל' יו"ט פ"ז הל' טז')

אלא שעמד בשיעורו ובמרחאו טמא הוא משום הכי אית ליה לרי"י דאין רואין, ומה שחושש רבי יוסי במוחלט דאין רואין דלמא יתחדש לו סימני טהרה אלמא דחייש דלמא יתחדש לו שום דבר. הא לא קשיא כלל דשאי הכא במוחלט דכל בעמנו אין לנו מראים אומו לכהן אלא משום דלמא יתחדש לו סימני טהרה ויטהרו דאי לאו הכי הרי הוא טמא כמו שהיה והכהן אינו עושה שום פעולה בראייתו משום הכי קאמר דאין רואין. אבל הכא גבי הסגר ראשון קאמר דרואין דאי מטרה ליה הרי טוב ואם לאו מסגירו שנית ואין לנו לחוש דלמא יתחדש לו דבר המחליטו. זה ג"ל כפתור ופרת בדברי רש"י: אך התוס' ז"ל הקשו על רש"י קושיות חזקות אם צמה שפירש דמוסגר אסור בתשמיש ומוחלט מותר דזו מנין לו ולא נמלא בשום מקום חילוק זה דהא מאן דאית ליה דנימי חלוטו שרי בתשמיש משום דמאי דגלי גלי מאי דלא גלי לא גלי ה"ה מוסגר דשרי דמאיכא חתי ליה אסור שהרי לא מנינו אסור זה כי אם כימי ספרו. ומאן דאית ליה דנימי חלוטו אסור מק"ו דימי ספרו א"כ ק"ו זה עבדין ליה לימי הסגרו מימי ספרו וכולם אסורים וא"כ אין סגור לחלק בין ימי הסגרו לימי חלוטו לענין תשמיש. גם מה שפירש דמוסגר [איתו] משתלח חוץ לשלש מחנות הוא חתימה דבפ"ק דמגילה (ו.) אמרינן אין בין מלורע מוסגר למלורע מוחלט אלא פריעה ופרימה ואמרינן בגמרא הא לענין שלוח זה זה שוין, אשר ע"כ מכת קושיות אלו דחו פירש"י ופירשו פירוש אחר בסוגיא דפירוש נוחא דעלמא הוא פריעה ופרימה שהוא מוחר בהם כשהוא מוחלט וגם טמא טמא יקרא ופורש מבני אדם כימי חלוטו וכשהוא מוסגר אינו מוחר בכל זה. אבל לענין אחר אין חילוק בין מוסגר למוחלט דלענין תשמיש מוסגר ומוחלט שרו ולא לענין שלוח מוסגר ומוחלט משתלחין חוץ למחנה :

והנה צמה שפירש"י עלה דרנבא דלמר בהסגר ראשון כ"ע לא פליגי דמאי ליה דהיינו אם חל שביעי שלו צמח"מ וטעמא דרואין הוא משום דאי טהור שפיר ואם עומד בעינו מתחלה נמי צמח"מ כלא היה עומד. הקשו עליו דלמא פשה הנגע ויהיה טמא מוחלט מחמת הפשיון והביאו ראיה לזה ממחני' דנגעים. ואני תמיה דהא מלבד קושית הפשיון הא איכא סימני טומאה אחרים דהיינו שער לכן והמחיה. וא"כ היחבן לומר דרש"י היה סובר דאין מחליטין את המוסגר בהסגר ראשון זה דבר שאין הדעת סובלתו ושיי סימנין אלו דהיינו שער לכן והמחיה מלבד שמחליטין עליהם בהסגר ראשון אפילו בחתלת הראיה אם ראה הכהן שער לכן או מחיה הרי זה מחליטו מכף ומיד ואין כאן הסגר כלל וכמ"ש רבינו בפ"א מהלכות טומאת לרעת והם הלכות קבועות לא נתלק בהם אדם מעולם:
והנראה אולי נדעת רש"י הוא דס"ל דלר' יוסי אין לנו נמנעין מלהראות המנוגע לכהן משום דלמא יתחדש לו שום דבר המחליטו דמשום ספק לוי לנו נמנעין מלהראותו כיון שכבר נזמה לכהן מחתלה אלא שאם יש איתו תשמיש שאף שלא יתחדש שום דבר יבא לירי החלט בזה הוא שהשש רבי יוסי ואמר דאין רואין. ורש"י ז"ל אולי לשטמיה שכתב בפירוש החומש דאין העומד בעינו בסוף שבע שני פוטרו אא"כ נשתנה מראה הנגע ממה שהיה או הוא דאם עמד בשיעורו טהור ואם פשה טמא אבל אם לא נשתנה מראה הנגע אף שלא פשה מחליטו וזהו דוקא בסוף שבע שני אבל בסוף שבע ראשון אף שלא נשתנה המראה כל שלא פשה אינו מחליטו אלא מסגירו. וכבר עמדו על דברי רש"י הללו הרא"ם והרב בעל קרבן אהרן ויישבו כל התקומות שנראה מהם סתירה לסגור זו יע"ש. ולפי זה ס"ל לרש"י דבסוף הסגר ראשון לכ"ע רואין דאין לנו חוששין שמא יולד לו סימני טומאה דהיינו פשיון או שער לכן או מחיה ואם לא יתחדש לו שום דבר יסגירו שנית והרי הוא צמח"מ כמו שהיה מקודם ודלמא ימלא לו סימני טהרה ויטהרו. אבל בסוף שבע שני שאף שלא יתחדש לו שום דבר

10. דברי דוד (מו"ק ז.)

ולענין מה שהקשו התוס' (ד"ה בהסגר) על פירש"י דאמאי רואה בהסגר ראשון דלמא נולדו בו סימני טומאה כו', י"ל כיון דאיכא תרתי גווני למעליותא, חדא דלמא יהיה על חוקתו ראשונה ולית ביה גריעותא וממילא צריכינן למחזי לקיים דין תורה כהלכתו כל זמן דליכא גריעותא, ועוד דלמא יהיו בו סימני טהרה ואיכא שמחה, ורק חדא סברא לגריעותא דלמא יולדו בו סימני טומאה לכך שבקינן האחד מפני השנים, וזה הוי כמיין ספק ספיקא דשריין בכל דוכתא. ועוד דבכל דוכתא קי"ל דאזלינן בתר חזקה, וא"כ גם כאן יתור נראה שיהיה על חוקתו הראשונה וליכא צערא וצריך למחוינהו לקיים בו דין תורה כהלכתו, משא"כ בהסגר שני דאם יהיה על חזקתו יהיה טמא לכך אין רואין, וזה פשוט.

11. רמב"ם (הל' טומאת צרעת פ"ט הל' ח')

בנגעי אדם בין בנגעי בגדים ובתים : ז בכל יום רואין את הנגעים חוץ משבת ויום טוב. חל יום שביעי להיות בשבת או ביום טוב מעבירין לאחריו. ויש בדבר להקל ולהחמיר. שאפשר שיהיה ביום שבת זה שהוא יום הראוי לראותו טמא ולמחר ילכו להן סימני טומאה. ואפשר שיהיה טהור ולמחר יולדו לו סימני טומאה. ואין דנין אותו אלא בשעת ראייתו לאחר השבת : ח חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה. וכן אם נראה בבגדיו או בביתו אין רואין אותו עד אחר המשתה. וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל. שנ' וצוה הכהן ופנו את הבית וגו'. אם המתינה תורה לדבר הרשות שלא יטמאו כליו קל וחומר לדבר מצוה :

12. משנה למלך (הל' טומאת צרעת פ"יד הל' ד')

הבית, ואם המלורע אינו רוצה רשאי הוא לחבול בעצמו, אבל אליבא דר"י נראה דהיא מלוא פרטית שגזר הכתוב שכשיבא הכהן תהיה הבית פנויה והרי זה מכלל החקים, ולפי זה אני תמיה על מה שכתב רבינו בפ"ט דין ח' חתן שנראה בו נגע כו' שנאמר ולוה הכהן ופינו את הבית וגו' אם המתינה תורה לדבר הרשות שלא יטמאו כליו ק"ו לדבר מלוא ע"כ, והדבר הוא תימה אולי דמאחר שהוא פסק כרבי יהודה דאפילו חבילי הניס איד כתב שלא יטמאו כליו והלא לרי' יהודה אין הטעם משום רחמנות אלא גזרת הכתוב היא וא"כ אין ללמוד מכאן שנמתין בשביל שום דבר. והבא כד היא מלואו שכשיבא הכהן תהיה הבית פנויה מכל וכל. וראיתי בפ"ק דמ"ק עלה ז' דאמרין וביום הראות בו יש יום

13. עמק ברכה (חוו"מ ז):

כדעת התוס' כאן], והא דצריך לפנותם אינו אלא גזו"כ בראיית הנגע [וכן היא גם דעת הראב"ד בפי' לתו"כ פ' מצורע פ"ה], וא"כ אך למידים דממתינים לחתן ורגל שלא יתטמא מוצוה הכהן ופינו את הבית, הא התם אין זה מטעם טומאה אלא גזו"כ הוא בראיית הנגע. וגם קשה, בהא דקאמר הגמ' אליבא דר' יהודה דלא גמר מוצוה הכהן וכו' מטעם דחידוש הוא, הלא בלאו הכי תיפ"ל דא"א כלל ללמוד מזה אליבא דר"י כנ"ל.

וּנְרָאָה, דהנה הרע"ב הקשה שם על הא דר' יהודה דאפי' חבילי עצים צריך לפנות אף שאינו בכלל טומאה, מהא דסיים הקרא: ולא יטמא כל אשר בבית, דמשמע דהפינוי הוא מטעם טומאה; ותירץ, דס"ל לר"י דמלתא באפה נפשה היא לאשמועינן דכלים יראה את הפינוי, דהיינו שיראה הנגע גרידא ולא דברים אחרים; ועוד מטעם אחר צריך לפנות — ולא יטמא כל אשר בבית, פ"י, שלא יטמא הכלים המקבלים טומאה, ומטעם זה אין צריך לפנות רק הדברים המקבלים טומאה. ולפ"ז נסתלקו כל הקושיות הנ"ל. דהרי אף ר"י מודה בטעם הטומאה, כדכתיב ולא יטמא כל אשר בבית, וע"כ שפיר ילפינן מזה דממתינים לדבר הרשות כ"ש לדבר מצוה גם אליבא דר' יהודה.

מ"ק ד' ז': חתן שנולד לו נגע נותנין לו ד ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו שבעת ימי הרגל דברי ר"י רבי אומר אין צריך ה"ה אומר וצוה הכהן ופנו את הבית אם ממתינים לו לדבר הרשות כ"ש לדבר מצוה. וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מטומאת צרעת ה"ח כרבי, דילפינן מוצוה הכהן ופנו את הבית אם המתינה תורה לדבר רשות שלא יטמאו כליו ק"ו לדבר מצוה.

וה"משנה למלך בפ"ד ה"ד הקשה ע"ז, מהא דהרמב"ם פסק שם כר' יהודה דפ"ב דנגעים מ"ה, דאפי' חבילי עצים וחבילי קנים ג"כ צריך לפנות מן הבית, ודעת הרמב"ם משמע בפט"ז שם דבאמת חבילי עצים וחבילי קנים אינם מקבלים טומאה בבית המנוגע אלא אדם וכלים בלבד [דלא דהו מעיקרא מיטמו אי שביק להו. וכן איתא דרשה זו בתו"כ. ונראה ביאורו, דלאו למימרא דהוי מלתא באפי נפשה לגמרי. אלא הכונה היא, דמה שהצריכה התורה לפנות הבית הוא מתרי טעמי: חדא הוא משום דין ראיית הנגע, שיראה הנגע גרידא ולא דברים אחרים, וע"כ צריך לפנות אפי' דברים שאינם מקבלים טומאה, כגון חבילי עצים וקנים. ונראה דר"י יליף זה מהדרשא דאיתא בתו"כ: בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא

14. תלמיד תוס' הרא"ש (כתובות ד):

תלמיד הרא"ש ז' שמעתי שיש מי שאמר שיום ראשון של שמחת ימי המשתה גם כן דאורייתא הוא, הילכך לאו קושיא היא. (יא) פ"י שולד שמת ביום שלשים הוי כאילו מת לפני שלשים להקראת נפל שלא להתאבל עליו. (יב) פ"י שצריך שימור לשניהם.

15. שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קעב):

וקצרו בארבעה עשר יום קצורה דרנן לא תפיס לילו מדרבנן. והכי מוכח דהדיא צריש פרק' דכתובות' דגרסינן התם היה טבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן והכלה לחופה וצועל צעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשחה ואח"כ נוהג שבעת ימי אצלות, ואם איתא דיום קצורה לחוד מדאורייתא אס' כן כשמכניסין את המת לחדר וממתינין מלקצרו עד מחרתו' היאך נוהג שבעת ימי המשחה והא ימי המשחה אינן דאורייתא שידחו ימי האצלות שהן דאורייתא כדעת הגאונים ז"ל כל שהוא יום מיתה ויום קצורה. וזה דבר ברור.

אמרת כי מה שאמרו הגאונים ז"ל דיום מיתה ויום קצורה דאורייתא לאו דוקא יום מיתה וקצורה, אלא אפילו מת ביום ראשון ונקבר ביום שני הרי הוא כיום מיתה וקצורה, שהעיקר יום קצורה דעד שיסתום הגולל אין אצלות חלה ומשיסתם הגולל חל עליו², והיינו מיתה וקצורה.

תשובה זו שגגה היא דלא אמרו אלא יום מיתה ויום קצורה, שאס' לא כן למה אמרו יום מיתה לימרו יום קצורה דאורייתא. ועוד דהדיא איתא בפרק טבול יוס' דאמרינן התם לענין אנינות מת לו מת בארבעה עשר וקצרו בארבעה עשר יום מיתה דאורייתא חופס לילו מדרבנן מת לו מת בשלושה עשר

16. פני יהשוע (כתובות ד.)

לבו אפשר דסבר הרמ"ה ז"ל דביום שמחת לבו מיותר לדרשה דמצוה איכא. וי"ל עוד בדרך אחר.

מיהו אי קשיא לי הא קשיא לי דבפ"ק דמועד קטן (דף ז' ע"ב) מייתי הש"ס ברייתא וביום הראות בו כו' יש יום שאי אתה רואה בו מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה כו' וכן בגל דברי ר' יהודה רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר ופינו את הבית וכו' ומסיק שם רבא דבר רשות איכא בינייהו משמע להדיא דר' יהודה סובר לדבר רשות אין ממתנין אלא לדבר מצוה וקחשיב חתן דנותנין לו ז' ימים לדחות את הנגע א"כ משמע להדיא דכל ז' ימי המשתה דאורייתא נינהו ומצוה נמי איכא ורבי לא פליג אדר' יהודה בהא. ועוד דאקדמיה לחתן מקמי רגל מילפותא דקרא דביום אלמא מיהת דשקולין נינהו חתן ורגל וכמ"ש התוס' בשמעתין ד"ה מסייע לר' יוחנן ע"ש. אלא דמלשון כל הפוסקים משמע דמדרבנן נינהו ותקשי להו הך דאין רואין נגע ולדעתי צ"ע ליישב ועיין עוד בסמוך:

בגמרא ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ שבעת ימי אכילות. וכתב הרא"ש ז"ל [ס"ה] דמכאן קשה לשיטת בעל הלכות גדולות שכתב דיום ראשון של אכילות דאורייתא. וא"כ אמאי לא נהוג הכא אכילות דיום ראשון דהא ז' ימי המשתה דרבנן נינהו וכתב בשם רמ"ה ז"ל דיום ראשון של שמחת חתן דאורייתא דכתיב ביום חתונתו וביום שמחת לבו אלמא שיש לו שמחה מן התורה ולכאורה קשה הא משמע דכולהו ז' ימי המשתה דאורייתא דכתיב מלא שבוע זאת ודרשינן מיניה [ירושלמי מ"ק פ"א ה"ז] דאין מערבין שמחה בשמחה ודרשינן נמי בפ"ק דחגיגה [ח' ע"ב] ושמחת בחגיך ולא באשתך דאין מערבין שמחה בשמחה ומשמע דדרשה גמורה היא. אלא דאיכא למימר דודאי אורחא דמילתא לשמוח אבל חיובא ומצוה ליכא ואפ"ה שייך שפיר הך ילפותא דאין מערבין שמחה בשמחה משא"כ האי קרא דביום שמחת

17. הערות הגריש"א (מו"ק ז')

מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה וכו'. הפנ"י בקונטרס אחרון למסכת כתובות (אות ח') מקשה עמש"כ הרא"ש שם בשם הרמ"ה דיום ראשון של שמחת חתן דאורייתא, אבל שאר ימים פשוט לראשונים שם דאין אלא מדרבנן, ומק' הפנ"י דבשמעתין משמע דכל ז' ימי המשתה מדאורייתא דהרי לר"י אין ממתנין לדבר הרשות ורק לדבר מצוה ממתנין ומדמתנין לחתן ז' ימי המשתה משמע דהן מדאורייתא, עי"ש.

והיה אפשר ליישב מצד דיש כח לחכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת, אך קשה דא"כ היה צריך לשנות חתן אחר הרגל דרגל מה"ת וחתן מדרבנן וכמו שמעיר הפנ"י שם. (ועי' ספר יד דוד).

18. שו"ת באר יצחק (או"ח סי' כג)

הגה. נו"ש להעיר בהא דחתן שנולד בו נגע הנ"ל דבמו"ק (דף ז' ע"ב) ילפי זה מן וביום הראות בו דיש יום שאתה רואה כו' כגון כחתן דנותנין לו שבעה ימים וכן במועד, ור' אמר א"צ אם לדבר הרשות ממתנין לו לדבר מצוה לכש"כ יעו"ש, ואי נימא דשבעת ימי המשתה לא הוי רק מדרבנן ורק ביום ראשון כתב הרא"ש בכתובות (פ"א סימן ה') בשם הרמ"ה דהוי מה"ת מן ביום חתונתו, א"כ איך נותנים לחתן בנגע שבעה ימים, בשלמא למאן דס"ל אם לדבר הרשות ממתנין לו לדבר מצוה לכש"כ שפיר י"ל דגם מצוה דרבנן הוי כש"כ מדבר הרשות, אבל למאן דיליף מוביום הראות בו קשה הא י"ל דהפסוק אתי על רגל דהוי מה"ת ומגליה על חתן, אע"כ מוכח דהוי מה"ת, והא דאמר הירושלמי בכתובות (פ"א

מועד קטן ז.ז. - עניני הלכה

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני- בענין גדר של בניית כותל חצרו וביתו

מראה מקומות: שו"ע (או"ח תקמ" ס"ק ב') #1, מג"א (שם) #2, פרמ"ג (אש"א תקמ" ז') #3, נימוקי יוסף (מו"ק ד. לדפי הרי"ף) #4, שירת נתן (מו"ק ז.) #5.

תוכן הסוגיא: השו"ע פוסק עפ"י הגמ' דמותר לבנות כותל חצר הסמוך לרה"ר כדרכו והמג"א הסביר שהוא מטעם דבר האבד. אכן הקשה עליו הפמ"ג דאין מתירין טרחה יתירה אפילו בדבר האבד א"כ יחלק דכאן הוי הפסק מרובה. אכן הנמו"י כבר הסביר דשמירת ביתו נחשב כאוכל נפש ולכן מותר אפילו בטרחה יתירה. ומח' הנ"ל הובא בהשירת נתן ע"ש.

יום שלישי ויום רביעי- בענין להודיע שמת מת בימי השנה ובחוק"מ

מראה מקומות: שו"ע (יו"ד תב' ס"ק יב') #6, ערוך השולחן (יו"ד תב') #7, גליון מהרש"א (יו"ד תב') #8, ספר חסידים (תתג') #9, שו"ת פנים מאירות (ח"ב קצ"א) #10, תפארת למשה (יו"ד תב') #11, שלמת חיים (או"ח רד"י) #12.

תוכן הסוגיא: פסק השו"ע הוא שאין חובה להודיע לקרוב שמת לו מת אכן פסק הרמ"א שהמנהג להודיע להבנים כדי שיאמרו קדיש. והערוך השולחן הביא דהמנהג למעשה כהרמ"א. ועיין בהתפארת למשה שהגדיר דין זה הוא דאין תקנת אבליות חלל קודם השמועה. אכן עיין בהגליון מהרש"א שציין לסימן שצ"ח דיום ראשון דאין ואעפ"כ אין חיוב להודיעו. והספר חסידים מביא דאם באים נכרים להגיד לו סמוך ליו"ט יש למונעם והפנים מאירות השיב אפילו לפי מנהג הרמ"א אין חובה כלל להודיעו במועד. וע"ע בהשלמת חיים אם יש להוכיח מדין הרמ"א שמותר להודיע לחברו שיש קשת בשמים.

יום חמישי- בענין שיהוי מצוה לא משהינן

מראה מקומות: חזון איש (יו"ד קנ"ג ה') #13, קובץ הערות (הוספת א') #14.

תוכן הסוגיא: החזון איש מוכיח מגמ' שלנו דבמצוה שאין זמנה קבוע עובר מיד כשאינה מקיימה אכן מצדד שאין אינו דבצורת יש פסוק מיוחד של זירוז שעובר עליו משא"כ בשאר מצות. ועיין בהקובץ הערות שחוקר מהו הדין בפריה ורביה.

יום ששי- בענין שבות, פסידה, וצער במקום מצוה

מראה מקומות: שו"ת הריב"ש (סימן שפ"ז) #15, דף על הדף (מו"ק ז.) #16, שו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סימן ג' פ"ד) #17.

תוכן הסוגיא: הריב"ש חוקר אם כמו דמתירין שבות במקום מצוה כמו"כ מתירין במקום פסידה. ובדף על הדף הביא משובת הדבר יהושע להוכיח מגמ' שלנו שעושין ק"ו מפסידה למצוה. וע"ע בציץ אליעזר שחוקר עוד בין ההיתרים של צער ופסידה.

ענין א' בענין גדר של בניית כותל חצרו וביתו

2. מג"א (שם)

תקמ תקמא הלכות חול המועד

ט"ו מנן דוד

כריתו נדבק היתר ומותר ג"כ נעשות עיסקה ליתן לו מעוט:

תקמ א. שבינו א"בין חבירו. (ו) דליכא למיתש סס לגנבי: ב. בונהו כדרבנן. כיון שדבר האבד הוא דליכא למיתש לגנבי: ג. מפני הסכנה. אבל בלא"ה אסור לסתרו ולבנותו אפי' איכא חשש גנבי (מרדכי): ד. ובינהו כדרבנן. דלא"כ מימנע ולא סמיר: ה. מותר ליטול. אע"ג (ו) דמלאכה גמורה היא שרי כיון שאיני של טורח ואיני אסור אלא חרישה עסי' תקל"ז ס"ט וכו' שם: ו. ציר בו. וה"ה לתקוע המשקוף במסמרים שרי אם יש לחוש לגנבי ואם לאו אסור: ז. מעשה הדיוט. דכל דבר שאינו לזר (ו) אוכל נפש אע"פ שהו' לזר המועד אסור מעשה אומן כ"א בדבר האבד כמ"ש ס"א (מ"מ): ח. אצטב וכו'. נכר שמחזרין לו רגלי' כעין ספקל שלנו מעש' הדיוט הוא (טו): ט. תנור. וכו' דאם אומן קר מותר לעשות תנור להחם הבית המורקף אם ראוי לאפות בו ואם אינו ראוי לאפות בו נ"ל ג"כ דשרי ערסי' תקמ"א ורסי' תקמ"ד: י. שנשבר בו. אפילו (ו) יכול להשאל מחבירו שרי כ"מ במ"מ עסי' תק"ט:

תקמ (א) ואינו טח בטיט. משמע דהטיחה נטיט הוא מעשה אומן ק' דנפרק השוכר את האומנין דף ק"א אמרינן במשנה המשכיר בית לחבירו המשכיר חייב כדלת כנגד ומנעול וכל דבר שהוא מעשה אומן אבל דבר שאינו מעש' אומן השוכר עושהו ואמרי' כנרית' השוכר חייב לעשות לו סולם ומעקה ולהטיט גגו ש"מ דהטיחה הוא מעשה הדיוט וי"ל דכאן הוה הטיחה מעשה אומן לפי שעושי' אותה עם מלאכת הגדר משא"כ שם שאינו עושה אלא הטיחה לחוד כנלע"ד ויש ללמוד משם דמותר לעשות סולם ולהטיט גגו בח"ה והיינו לזר המועד דאי שלא לזר המועד לא הותר אפי' מעשה הדיוט כמ"ש ב"י סי' שאח"י ומימ' לי שלא הניחו הפוסקי' כאן: (ב) ציר הד"ת. הוא חור שבאקסופה המתחמה הקורה הוא מה שעל הפתח שמחזור בו הדלת: (ג) ובין כך וכו'. משמע אפי' אם לא ייבשו כדי לאפות כמועד מותר לעשות הטפילה פי' טיחה נטיט שישמור חומו (ו) וכו' דהא הרמב"ם למד דין זה ממ"ש כנרית'א (ו) דכנה צר שמואל דמיידי בימות הגשמים וברישא דכרית'א אמרינן מעמידין תנור וכירסי כמ"ש ב"י בשם הרב המגיד וקשה מנלן דמותר אפי' אם לא אפשר לאפות כמועד דלמא מ"ה מותר אפי' בימות הגשמים כיון שאפש' לאפות בו כמועד אפי' בימות הגשמים וכו': (ד) החמור ש"ל ריחים. פי' החמור שמגלגל הריחים: (ה) שנשבר כמועד. וכו' להא דליחא כס"ד נזיר ומפתח כו' אפי' נשברו מעייט שרי דהתם הפסד גדול הוא ולא כיון מלאכתו כמועד דלפי הנראה דגם כאלן יש היתר אפי' נשבר מעייט אם לא כיון על המועד כיון (ו) שזרד אוכל נפש הוא:

1. שו"ע (או"ח תקמ' ס"ק ב')

תקמ דיני ב
א א בנין אפילו כל שהוא אסור ב ואם נפרין גדר נתנו או כותל חצירו א שנינו (ה) לחבירו (מרדכי פ"ק דמ"ק והגהות מייסוטי פ"ח) בונהו מעשה הדיוט ג דהיינו שמניח אבנים זו על זו (א) ואינו טח (ב) בטיט ד או גדר אותו בקנים וגומא וכו' וצא בהם וכן אם עשה ה מעקה לנג בונה אותו מעשה הדיוט אבל י כותל חצר הסמוך לרשות הרבים שנפל ב בונהו (א) כדרבנן ו ואם היה נוטה ליטול סותרו ג מפני (ה) הסכנה ד ובונהו (ו) כדרבנן: הנהו אפי' אינו נוטה רק לחצר או למנוי מותר לקטרו מפני הסכנה ולחזור ולבנותו וכן בשאר דברים דליכא למיתש נכונה וסותרו כדרכו (ביי בשם ר' ירוחם ב"י):

ב ה ה מותר ליטול (א) גבשושית שבבית: ג ט סדקים שבנג מותר (ו) לסתמן ביד וברגל אבל לא בבלי אומנות: ד י (ב) ו ציר (א) הדלת והמפתח והמנעול (גמרא) (ו) והצנור והקורה ב בין שהם של עין בין שהם של ברזל שנשברו ל אפי' מעייט יכול לתקנם בלא שינוי מפני שזה הפסד גדול הוא שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות נמצא מאבד כל מה שבבית ולכן מותר ובלעד שלא יכיון מלאכתו כמועד (רבי ירוחם):

ה ב מותר לבנות ז מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו הבחמה: ו ג מותר לבנות מעשה הדיוט ה (ה) איצטבא לישב או לישן עליה:

ז ט ט (ט) תנור וכיריים שאפשר שייבשו ויאפה בהם (ו) כמועד עושין ואם לאו (ו) אין עושין אותם: וה"ה עשיית קדרות ולפסין שרי ככה"ל גוואל נבי ספיק דמ"ק והמגיד פ"ח (א) ובין כך ובין כך ב בונים על חרס של תנור ועל הכירה הטפילה שלהם: ח פ נוכרים את הרחיים ז ופותחים להם זיו חי והו' זוזותיה:

א. מעשה הדיוט. והוא לזר המועד כמ"ש סי' תקמ"א ס"ה. וזר עיין דהא אפי' מעשה אומן שרי כיון דהיא מכשירי אוכל נפש כמו תנור וי"ל דלא מקרי מכשירי אלא דבר המכשירו לאכילה כגון תנור וסמין אבל רשות לא מיקרי מכשירי: ב. מסריגין. פי' שטושין זה חבלים לשכנ זה כמועד: ג. אין מפשיילין. פי' גדלנין (בית יוסף ב"מ): ד. מותר אפי' לזר (ו) המועד עיין סימן ט"ז ס"ה: ה. קשרי. פי' לקמט שקורין קרונוגליין בל"ה (אגודה) קן פירשי' וריוו כ' אם אינם (ו) מתפשטי' כשלושן

3. פרמ"ג (אש"א תקמ' ז')

סעיף ה (ז) מעשה הדיוט. עיין מ"א. הנה מכשירי אוכל נפש א"צ שינוי ורשאי מעשה אומן בתנור עסי' תקמ"א במ"א א' וכל שאין מכשירי אוכל נפש כ"א צורך המועד כל שיש טורח צריך שינוי וכל שאין טורח כדרכו כמו גבשושית באות ה' ודבר האבד א"צ שינוי וכדרכו ואמנם זה בהפסד מרובה ביותר גנבי וכדומה הא בהפסד מועט כותל גנה אע"ג דהוה דבר האבד בעי שינוי עיין לבוש וכ"מ ברש"י מ"ק ז' א' ומשמע לכאורה שם מקרינן פרצה מעט הא לגדור כל הגנה מעשה הדיוט נמי אסור וע' סי' תקל"ז סי"ג באישות החילוק בין שדה אילן כו' ועדיין צ"ע דמשמע בתקל"ו ותקל"ז טרחא יתירא אף אבד אסור א"כ ככותל ביתו דיש טורח רב בונה כדרכו אם לא שנחלק בין הפסד מרובה ביותר וצ"ע:

4. נימוקי יוסף (מו"ק ד. לדפי הרי"ף)

רבה למיבני אצטבא. כתב הרמב"ן ז"ל בליקוטיו דדוקא במעשה הדיוט אבל לא במעשה אומן שאע"פ שהוא לצורך המועד כיון שאינו צורך אוכל נפש לא הותר במעשה אומן אלא במעשה הדיוט וכתבו מן האחרונים ז"ל לדברי הרב הם כלל לכל כיוצא בו. ולדבריו כותל חצר שנפל שבונה כדרכו הוא מפני ששמירת ביתו עשאוהו כצורך אוכל נפש לפי שהוא דבר האבד ואינו צריך שינוי: וכתב הראב"ד ז"ל מנקה ריחיא מותר בין כחדשה בין בישנה דהא רב חמא דרש נוקרין ריחיים במועד ולא פליגי בין חדשה לישנה כלל והרמב"ן ז"ל והגאונים ז"ל פסקו שמוטר

גבריהו עוניהו והו"ע והשו"ב וה"י שהן דוכי זוכיא אדעתא דציבי שרי אדעתא דארעא אסור היכי דמי שקל רברבי ושבק זוטרי אדעתא דציבי שקל רברבי וזוטרי

שזכר יפה והוי לזר האנד: פרוקי. מקרפסין: קרפוטא. ספסל: איצטבא. של בנין אבנים: לבסכופי. (ח) אנפשי"ר: קורמיו. יריעות טיילג: קיטורי בירי. לכין קמטיס פרונזי"ר ציר"י קלני"ש

ומעשה אומן הוא שממלאים אותה בקנים של הכלים חלקים ומקמטין אותו: אדעתא דבי דרי. לעשותו גורן ולחבוט חיטין שם לצורך המועד: אדעתא דארעא. שמהא נוחה לתרום לאחר המועד (ט) להשוות ביתו א"ל לומר דודאי שרי שלא יהא נחלק (י) בגומות: מוליא בנצא. גבשושית הקרקע נותן לתוך הגומות שרואה להשוותה יפה יפה אדעתא דבי דרי: מוליא במוליא. שחופרה ומניח שם: נצא בנצא. אכל הנצא חופר מעט ונותן בנצא ואינו משהו יפה(א): דוכי זוכיא. מנקה את הקרקע ומולש ענים וקשין שכתוב: אדעתא דארעא. שרואה לחפרה לאחר לנקר ולעשות בת עין שלהם ואפילו לגמור כל מלאכתן כדרכו: וכתב הרמב"ם ז"ל ובירושלמי התירו להסיק אלפסין וקדרות לצורך המועד: לבסכופי קורמיו. יריעות ללכנן לפי שנראין יותר קיין וחשובין והוי כדבר האבד: קיטורי בירא. פרונזי"ר בלע"ז: דתקיל תקלא. מסקל השדה כדי לעשות בו גורן: מוליא. חל: נצא. גומא כמו נעלא כדלמרי' [ב"מ דף ז:] חריצין ונעלין: אדעתא דארעא הוא. ואפי' הוא מתכוין לצורך כי דרי כיון דמתחזי כמאן דעביד אדעתא דארעא אסור: דוכי זוכיא. מנקה את הקרקע ומולש ענים רכים וקשין שכתוב: שקיל רברבי וזוטרי.

5. שירת נתן (מו"ק ז.)

ג) ע' פמ"ג סימן תק"מ סק"ז שהקשה דאמאי מותר לבנות כותל חצר משום הפסד מרובה הלא בנין כותל הוא טרחא יתירא, וטרחא יתירא אסור בחוה"מ, וחידש הפמ"ג דאפשר דהפסד מרובה ביותר שאני ומותר טרחא יתירא.

ונראה שהנמוק"י כבר יישב הערה זו דע' בדברי הנמו"י לקמן דף י' שכתב וז"ל "והא דשרא רבא למבנא אצטבא, כתב הרמב"ן ז"ל בליקוטיו דדוקא מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן, שאע"פ שהוא לצורך המועד כיון דאינו צריך אוכל נפש לא הותר במעשה אומן אלא במעשה הדיוט, ולדבריו, כותל חצר שנפל שבונה כדרכו הוא מפני ששמירת ביתו כצורך אוכל נפש לפי שהוא דבר האבוד ואינו צריך שינוי" מבואר דהנימוק"י חידש דשמירת ביתו חשוב כאוכל נפש וכדבר האבוד כלומר ההיתר דאוכל נפש מתיר טרחא יתירא, והא דהוי דבר האבוד מתיר מעשה אומן.

b. 6. שו"ע (יו"ד תב' ס"ק יב')

יורה דעה תב הלכות אבילות

מורי זהב

יב י. אם לא מי שדחה אצל הקבורה ולא אצל המיתה. והעט"ז השיג על זה דהא טעמא הוא דמתענין מפני הסכנה דרעי מזליה ביום זה שמת אביו או אמו וא"כ אין חילוק ולעולם יש להתענות יום המיתה עכ"ד וכן משמע בתשובת מהר"י ברין שהביא ב"מ גם בתשובת משאת צימין סימן פ"ד הקשה על דברי הרב דלטו שני אחים שדרים בעיר אחת א' מהן היה אצל מיתת אביו והב' לא היה בעיר כשמת אביו וקודם הקבורה בא גם הב' שאז הא' יעשה יאר צייט ביום המיתה והב' למחרתו ואיכא משום לא תתגודדו וגם דמי לחוכא ואיטלוולא ואן בעי דרכיה דרבי נועם עכ"ל גם מדברי שאר אחרונים משמע דלעולם מתענין יום המיתה ולא יום הקבורה וכתשו' מ"ב שם כתב דדוקא משנה ראשונה ואיך אצל בשה א' לעולם עושין

אמי ומתוך זה הבין ר' חייא שמת אביו שמע מיניה שלא אמר בפירוש שמת: (א) יום המיתה ולא יום הקבורה. (* כתוב בתשובת מהר"ר צימין נראה דהיינו דוקא משנה ראשונה ואיך אצל בשה ראשונה לעולם עושין היאר צייט ביום הקבורה ולא ביום המיתה דל"כ לפעמים לא ישלים אבילות של י"ב חדש כגון אם מת בע"ש ב"מ שבת ואין פנאי לקברו עד יום א' שהוא ג' שבת ואם יהיה לו יאר צייט ביום המיתה ב"מ שבת גם האבילות יפסקו באותו היום כי כבר נהוג עלמא שלא להתאבל רק עד היאר צייט וזה ודאי לאו שפיר דהאבילות התחיל מיום הקבורה ולא מיום המיתה וצריך להשלים האבילות עד יום הקבורה שהוא ג' שבת עכ"ל. * ולא אלאמין שיצאו דברים אלו מפי אותו ד"ק דודאי לא מונה שום אדם י"ב חודש רק מיום המיתה דלטו מי שלא שמע שמת אביו עד חצי שנה ודאי לא ימנה רק חצי שנה באבילות דמ"ש בסומן ש"ד דכל אותה שנה הדין מתוח כו' היינו מן מיתת המת לא מיום התחלת האבילות והכי נמי ודאי יסיים האבילות ביום ו' ב"מ שבת ואז יהיה לו יאר צייט ומה לנו במה שלא יתאבל י"ב חודש במילואם אם אי אפשר בכך ואדרבה לדידיה יש לתמוה דהא עכ"פ לא יתאבל יותר מיום ו' שהוא היום דאז כלו י"ב חודש ימי הדין שלו וירחיק היאר צייט מן סיום אבילות שלו אלא לית מאן דחש לזה. הרמח"ם יגדור פלגת עמו ישראל ויגמל אותם וידעו ויבאליהם ויחזירו אותם רב ורב הוינו *

יב י. אם לא מי שדחה אצל הקבורה ולא אצל המיתה. והעט"ז השיג על זה דהא טעמא הוא דמתענין מפני הסכנה דרעי מזליה ביום זה שמת אביו או אמו וא"כ אין חילוק ולעולם יש להתענות יום המיתה עכ"ד וכן משמע בתשובת מהר"י ברין שהביא ב"מ גם בתשובת משאת צימין סימן פ"ד הקשה על דברי הרב דלטו שני אחים שדרים בעיר אחת א' מהן היה אצל מיתת אביו והב' לא היה בעיר כשמת אביו וקודם הקבורה בא גם הב' שאז הא' יעשה יאר צייט ביום המיתה והב' למחרתו ואיכא משום לא תתגודדו וגם דמי לחוכא ואיטלוולא ואן בעי דרכיה דרבי נועם עכ"ל גם מדברי שאר אחרונים משמע דלעולם מתענין יום המיתה ולא יום הקבורה וכתשו' מ"ב שם כתב דדוקא משנה ראשונה ואיך אצל בשה א' לעולם עושין

9. ספר חסידים (תתג')

זהו אסורה למרדכי, כי ער עתה באונם היתה נבערת, ועתה ממצאיה את עצמה^א לערל ברצון (מפלה שם) א. **תתג אחד** שבע שבת קרוב של אשתו, שאם היתה יודעת היתה מתאבלת, ולא היה רוצה לשמש ממנה, אמרו לו לא היית צריך, כי אין אבילות נוהגת קודם שמועה א. **אם באים נכרים להגיד**, אם סמוך ליום טוב הוא, מבקשים מהם שלא להגיד, כדי שלא יצטערו ביום טוב א. **רד (ס' ה"ב)** דכ"ה מותרת לשמש עמו וליישב בחנותו אם אינו יודע שהוא אכל ועיין א"ר ארי"ח (ס' קל"ג) בחשו' יהודא יעלה ח"ב (ס' רנ"ב), אבל אם אשתו אוננת אסור לבעלה לשמש עמה כ"כ בספר כרם שלמה (ס' ש"א). [עולם סדר]

7. ערוך השולחן (יו"ד תב')

לאחר שלש שנים ע"ש, ואם היה מצוה להודיעו לא היו נמנעים מלהודיעו, ומותר להזמין לסעודת נשואין ואירוסין וכל שמחה כיון שאינו יודע. מיהו אם שואל עליו אין לו לשקר ולומר חי הוא שנאמר (שמות כג ז) 'מדבר שקר תרחק', ויכול לומר לשון דמשממע לתרי אפי ואם יבין יבין ואם לאו לא יבין, וכעין זה מצינו בריש פסחים (ד) ששאל לו אבא קיים וענה לו אימא קיימת ע"ש, כן הוא מעיקר הדין:

שינויי נוסחאות וכת"י
תתג א. בפרוס ויטמארי: "עצמה לארשורש" ברצון. ובפארמא: ליתא "ברצון".
תתג א. בפארמא תחתיה סיים: שנאמר ביום טובה היה בטוב (קהל ז ד) ובפארמא תרבה: בשבת לא ירבו מאוהבים שלו וכו' א ום בלחיים כדי שלא יצטער בשבת אם יש בנשים של ודע של ס' אל יראם בשבת בפניו פן יצטער וכתוב (אל) [ולא]

מקורות והערות
תתג א. ע"פ קס"ו ובריתא עולם ובהערות שם. [ב] כן במבואר ברורי המפרש כאן בקצת קיצור לשון.
תתג א. עיין להלן בהנהגה. [ב] ע"פ סו"ס תת"א ולקמן סו"ס תת"ז עיין פ"ח יורה דעה ת"ב ב' [ע' תשובות פמ"א דף ע"א שכתב דבמועד שצריך לנהוג דברים שבצנעא אסור יודע משום מניעת שמחת יו"ט ושם בס"י צ"ט הורה ג"כ מ"ס כן שאין להגיד עד אחר פורים]. [ג] וצ"ל סימן ע"ה [ג] בשי"י חמד אבילות אות ב' וז"ל, אבל לענין תשה"ט היה אבילה שלא נודע לה עינין מאבלה אם מותר בעלה וכו' ענה עיין למן החב"י"ף ב"י חקקי לב סימן כ"ד בשם

טו אב"ל מנהגינו בבנים וזכרים להודיעם כשמתו אביהם או אמם כדי שיאמרו קדיש, אבל בבנות אין מנהג כלל להודיעם, כן כתב רבינו הרמ"א (פס"ק י"ג). וכתב עוד דמצוה להתענות ביום שמת בו אביו או אמו, ומתענין יום המיתה ולא יום הקבורה, אם לא מי שהיה אצל הקבורה ולא אצל המיתה. עכ"ל. וגדולי האחרונים השיגו על זה ופסקו דגם בכהאי גוונא יתענה יום המיתה ולא יום הקבורה, ויש מי שרצה לומר דבשנה ראשונה מתענין יום הקבורה [משאל צימין (ס' פ"ד)], ונדחו דבריו דגם בשנה ראשונה יתענו רק יום המיתה ולא יום הקבורה [ש"ך] קס"י וע"י סק"ט], וכן המנהג הפשוט:

10. שו"ת פנים מאירות (ח"ב קצא')

שאלה קצא כשאלתי בחדר שמהם אמו וסביב הסמוכה לקרובי צמועד אס המלוס להודיע לו כדי שיאמר קדיש :

תשובה דבר זה כבר חכר בסעי' ביי"ד סי' ט"ז עסקק מחנך דני טעם לו מנה ולא כודע לו אינו מונע שיאמרו לו ואפילו בלאו ואינו ועל זה כאשר מוליד דבה סוף כפול ומוחר להזמין לקעורה איכותין וכיטוילין וכל שמה כיון שאינו יודע אלא שמה"כ כי מ"ע זכרים כהנו להודיע כדי שיאמרו קדיש וכ"ל בבור דווקא בחדר ימות הסנה אכל צמועד שילמדך לכתוב דברים שכלכעס וגם לכתוב אצ"ל ח"כ אינו מונע כלל להודיע וסוף בכלל מוליד דבס רח"י בדרום לזס דתכן צמועד קטן דף ז' ע"א ר' מאיר אומר רואינא הסנה"י בחמ"ל לסקל אכל לא להחמיר והכי"א לא לסקל ולא להחמיר ופירסי"י משום לערו צמועד ורמנעא אחר וסמנח בנד"ך ונפסור כי"ע לא פליגי דלא חזי ל"י משום לערו ונבנ"י מוכח טס בקוביא סיכי דליכא לוחא דעלמא כי"ע מודו דלוח"י דאסחו עדיפ' ל"י וסס בנב"י חסן סטולר צו נכע כוחים לו כענע ימי העספס וכן בנב"ל כוחים לו כענע ימי הרנל הרי להדיא אפי' בעלות עסק דלוח"י עסיקין סמלוס בעביל קאל ללערו בנב"ל ויקיים וסמנח בנד"ך ק"י בן בנו על ק"י בעלות ססוף מדרבנן קאלן סחיוז עלינו כלל להודיע רק ריע"א כי עוכנח בעביל סקדיס דלרשח דבר זס צמועד שלא להודיע כלל כיון שילמדך לכתוב דבר שכלכעס ולכתוב אצ"ל אפרכוס אין לך למר גדול מוס שאינו מונע וצלוס עלינו כלל להודיע וכל סמנח"י סוף בכלל מוליד דבס וכל ס"י מילחא ליערו עסעפי בסקופ"י ונבנ"י כלוס מליד :

11. תפארת למשה (יו"ד תב')

בש"ע סעיף י"ב ז"ל ומותר להזמין לסעודת אירוסין כו' עכ"ל. נ"ל דה"ה דאשתו מותרת לשמש עמו אף על פי שהיא יודעת [ומותר לישב בחנות] אף שלא ירגיש אף אם לא תשמש ואין זה בכלל וכי מאכילים לאדם דבר האסור לו כדאמרין בקונם תשמישך עלי דהכא כ"ו שלא נודע לו איני עושה שום איסור ותקנת חכמים כך היא דכל זמן שלא ידע אין חל עליו אבילות כלל ולכך אין צריך להגיד לו. וכעין שאמרין לולי שמואל בערלה בח"ל ספקי לי ואנא איכול. ר' חויה ורבי"ח ספוקי מספקי אהדי עייש דמשמע למ"ד ערלה בח"ל דרבנן אתי שפיר בפשיטות ומכאן צ"ל דבספיקא דרבנן אפילו יראה שמים אין צריך להחמיר על עצמו דהם אסורו והם אמרו ספיקא מותר עיין פ"ק דקידושין דף ל"ט. גם הטעם לדברים הנוהגים באל כדי שישים אל לבו ויתאבל על מתו וזה לא שייך כשאינו יודע ולכך מותר להזמין.

12. שלמת חיים (או"ח רד')

שו"ת שלמת חיים אורח חיים סימן רד
להודיע לחבירו על ראיית הקשת

במה דכתבו שלא לספר לחבירו יש קשת משום "מוציא דיבה" (חי"א כלל ס"ג ס"ד ובמשנ"ב סי' רכ"ט סק"א). ובי"ד (סי' ת"ב סי"ב) מבואר דנהגו להודיע לבנים זכרים על שהוא תועלת שיאמרו קדיש, וא"כ גם בקשת יש תועלת שהלה יברך.

תשובה: פשוט, שם שהוא לתועלת הנפטר אין אנוחן רשאים לוותר על תועלתו, משא"כ בזה הלא באמת אפשר דבאותו רגע כבר אינו נראה, והלא בכל שמעונו רעות מברך ובכל זאת נקרא מוציא דיבה, ועל כרחך [יש] לחלק.

עיני ג' בענין שיהיו מצוה לא משהינן

13. חזון איש (יו"ד קנ"ג ה')

נהנינן לבס אכל סמנח לא, וכסי ק"י כח הריניש כהדוס דאפי' דעמו להשקט בעין יב"ה, ושמינן דדיוקא דבישא דוקא אכל סמנח אף דפטחו להשקט בעין יב"ה דולמא לא מחחר ט, והא דהוכיז ריב"ש בישא נודד לומר דבישא מוטיל אף בנודד וכן שנהנענז נקבל להיות יב"ה אף בנודד מהני.

ובד"מ כחכ שדעת מהר"א ומחרי"ו כדעת ר"ב צמדני [שן] ברי"מ א"י מכון אפטר דפסל שם י"ס אכ"ג ז' טוה"ן דאס דפטחו להשקט הרי הוא כאלשו הבור מיד, אכל הדברים י"ט דמהר"א לא הכריע בזה כלום אלא הכריע כי הכעות והבז דאף לדעת הסובין דדעתו להשקט י"ט בעין יב"ה, מ"מ במקום שם מנכס הלוכין אחר המנכס.

ד פלוגתא ר"ב והמדרי בדתחו להשקט, קננע"א בדין עיר הנהלת, ולרי"ב הרי הוא כאלשו הבור והוא בסיף וממונו אכד, ולדעת המדרי הוא בסקיה וממונו פנע, והנדר מני הבור, לדעת ר"ב אסור צו, ולדעת המדרי מותר צו, וכן לענין סמנח וקופס וסכות וקבורה ופסי הבור, לדעת ר"ב חייב מיד ולדעת המדרי יש לו כג הסדר כדמתיב בנ"מ ח' א', וכן ה"א דאחר רש"י בנ"מ י"א א' דמי בקרקע הלאו"י נבית דורה או קרקע כל שהוא הוא לענין כל הני מילי.

והא דתלקו במס הקאזו, אינו נוגע בשאר דברים רק לענין מס, דאחר בירי פ"ק דביצ לפיכוס ולמונוות יב"ה [היינו מסים כמ"ס המדרי] וצוה נחלקו אי איורי במס הקאזו.

ה כי הרי"מ בסיום מלכות דמי' נגעיס ועברתו מלרע טובכ בחמ"ל, ונראה דלדתי נגעיס ועברתו חובכ אפי' למאן דלית ל"י עבילי שאין לנו עברות, ועברתו המלרע חובכ אפי' למאן דלית ל"י עבילי בזמנא מלוה, אפי' הוא דוחה בתגלחתו לאו דהקפד והשחתה וגיולת מיר.

יש געי' במלוה שאין זמנא קבוע מאיתמו קעבר עליה, והנה במי"ז ז' כי ילפינן דמתינין לדבר מלוה ולדבר רשות ואיכא למ"ד דאין ממתנין לדבר רשות, ומשמע בלכורה דאס שכתבה בעביל הפסד מנמו עובר בעשה, ודבר זה אפי' בכל מלוה דלמ"א קרא דמתינין לדבר הרשות עובר מיר, ומיחו מנינו בחיטוי ייבוס שאינו חייב מיר, והמדרינן פסחים ד' א' שאס ממחין אינו עובר רק משום זרות, ומיחו בהם במלוה שזמנא קבוע והרי אמרתי חורה שאינו עובר עד שיעבור היום, ומיחו גלחא דבעל מלוה שאין זמנא קבוע ממחין בן לדבר מלוה ב"ן להפסד מנמו והא דלעטור קרא בנגעיס דמתינין עפי' דחייב ע"ן קנינתו וכתבי בזה השמר, ח"י קרא השמועין דמתינין ואין צו משום זרות, והיי"ב בשאר מלות ממתינין

נדבר מלוה ולדבר רשות וכדאמר נדרים ל"ב א' בנכס שנתעב שנתעסק במתן תהנה מכלל דמותר מן הדין, ומיחו אס מחסנכ בלא טעם אפטר דעובר בעשה, ואפטר דכל שדפטו לקוימא אויט עובר בעשה וכעין שכתבו חר פסחים כי"ע ז' בעשה חמ"ן ע"מ נבערו, והא דלעטור קרא שכתב כי"ז כי שאין מלוה בזמנא ושריפת נוסר דוחה וי"ט ולא קרינן ל"י ממחין לדבר מלוה דכיון דמלמחא מלוה מותר בי"ט אין כאלן חילול וי"ט כמו קרבנות הבין בשבת ואין רלוו להמתין ולא קרינן בזה אפטר לקיים שניהם ונדקדק דאמר ר"ה ר' א' דקאי עליי בנ"ה לאלתר יש להסתפק אי ממחין לדבר מלוה ולדבר רשות, ומש"כ ר"ן נדרים ח' א' דנפיק לאו דוקא לדקדק אלא כל קבלת מלוה אפי' י"ל דקאי עליכו בנ"ה לאלתר, ומיחו מלוה שלא קבל עניו אלא החורה חייבתו וי"ט בזה בית, ופי' בברות י"ט א' לענין מלות פד"י ועריפס], [א"י, וי"ט ב' וד"ן כל החלה, בח"ק אפי' עמי ק"י, בברות ק"י, בברות י"ט י"ט סק"ע וסק"ב ד', דמאי סי' ז' סק"ב, א"י"ה מועד סי' ק"מ סק"ב].

י"ד סי' נ"ז סי' ג' [א"י, פי' ערלב ס"י א' סק"י].

ו בש"מ [ב"מ י"ז א'] בשם ריע"א הביא סגרת חר דאין דין שמואל הקדש שוב מנה שנתעב על ש"ס מחולל אלא קדש שמסר לוד גזר, וכחך חדש שברי קרי"ל דאין שאלה בקדש באלח לוד גזר וכדאמר כהדוס בערכין, ופי' דלא הוזכר זה בערכין, ובריע"א הגדפס בחידושו הביא הא דערבין ר' א' בסע"ז ז' לדקדק לענין שנתעב, ואולי יש ע"ס ב"ל בריע"א ב"מ, ודבר הריע"א אינו מפני שאין הפסד להקדש שברי יכול לישאל, וכמ"ס ה"ע"א, אלא לקבוע ש"ס חילוק בין הקדש שנמסר כבר לוד גזר ובין הקדש בוד בעלים.

ואמנם ד"ז אמת שאין שאלה לאחר שנמסר לוד גזר כדאיתא ביי"ד סי' ר"ח, ומש"כ בנ"ה שם בשם הרי"ב דהוא משום שאין לו זמנא שיהא כהוא מתחרט, חורה, והטעם הוא שאין כאלן עשות המבעל אח המנשב דאי"כ לא ה"י ל"ך ז' להחיר, אלא הוא מזה שמכר חורה הוא אינו מוחל אכל האריס מיתלין לו, ולא אמרתי חורה אלא בזמן שהענין הוא תלוי רק בדיבור, אלא זה בעשה סמיה, ודבר זה חרש חורה, ומה שזרד הרי"ב שם חולקיס בנדר, קשה לקבוע דין בעת הרי"מ בזה שלא הוכיז, ואס ה"ב דעת הרי"מ דתרומה בוד כהן ג"כ אפטר למחל עלה ולהוציא מדיו ה"ב מן הר"מ לאמרו בפירוט, והלכך ראוין לן ללמוד דין זה מדברי הרשב"א והטור, ועוד הלא לדקדק עדיפא שברי היותן לדקדק לענין, ודאי לא מצי למשאל עלה ולהוציא מידו, ולמדנו מדברי הרשב"א והטור ש"ס דגזר ג"כ כ"ד עניינן, ואין לנו מי שחילק בנדר. [א"י, ופי' לקמן סי' ק"י"ד סק"א].

14. קובץ הערות (הוספת א')

א [דף ס"א ע"ב] [מתני' לא יבטל אדם מפריה ורביה וכו'] כתב מהר"ט בנ"מ, חיו"ד סי' מ"ו, ז"ל: "נשאלתי על מי שארס בת קטנה, והוא כבן שלשים והיא כבת שש או שבע, ושנבע שלא לקדש שום בת ישראל עליה בחייה, אי הו"ל כשנבע לבטל את המלוה [נדרים ס"ו ע"א], שצריך להמחין לה עד שתיגע לפירקה שמהא ראויה להריון. תשובה: איכא דודאי ביטול מלוה איכא משעברו עליו עשרים שנה, כדאמרין פ"ק דקידושין [כ"ט ע"ב] עד עשרים שנה יושב הקצ"ה ומפסה וכו', וכחך הרמב"ם ז"ל ע"ז מ"ל' אישות [ה"ב] כיון שעברו עליו עשרים שנה ולא נשא אשה, הרי זה עובר ומבטל מצות עשה. יש לפסקה, שמא לא אמרו שאין שבעה חלה על ביטול מלוה אלא כשהמלוה מתבטלת לגמרי וכו', אכל זה הואיל ולבסוף הוא נושא ומקיים מצות פריה ורביה לא מיקרי ביטול. וכי תימא, הא אמרינן [ושבושת כ"ה ע"ב] וכו' לא הנחמי חפילין היום מי איחא בלא אנית, אלמא אס אמר שלא אנית חפילין היום מיקרי ביטול מלוה, אפי' ג' דלא מבטל לה למצות חפילין לגמרי. איכא למימר, דהתם ביטול מלוה איקרי, דלכל יומא ויומא איחא למלוה, ואפילו אי יניח היום חייב להניח למחר, אכל מלוה פריה ורביה אמת היא כל ימי

שהיו מלוה הוא ולא ביטול, שרי"א אס עשה"א לבסוף קיים את המלוה וכו'. ומיחו מאחר שהוא מלוה מעתה, הרי הוא מבטל קיום מלוה, כמו שמוכח מלשון הרמב"ם ז"ל, שכתב הרי זה עובר ומבטל מצות עשה"א עכ"ל.
ולפי' מסקנתו הו"ל נשבע לבטל את המלוה, וכן הוא שם להלן בדבריו "שאס נשבע שלא לישא אפילו שנה אחר עשרים, הו"ל נשבע לבטל את המלוה ולא חילל"א עכ"ל. ולפי"ז ז"ל, דגם במצות פריה ורביה, בכל יומא ויומא איחא למלוה, אלא דבשעת שיש לו בנים המלוה מתקיימת מאליה, אכל בכו"ו לו בנים וממו, באמת צריך לקיים המלוה מחדש, כמבואר ביבמות דף ס"ב ע"א]:

ענין ד' בענין שבות, פסידה, וצער במקום מצוה

15. שו"ת הריב"ש (סימן שפ"ז)

נמי במקום פסידה לא שרינן וכצ"ל דליקה ויבית⁶⁶. ושי מדאמרינן ב' נוטל⁶² פעם אחת שכחו דיסקיא מלאה מעט בקרטיא וכו' ואסקינן אפילו בשוכח נמי לא אמרו ככר א חינוק אלף למת בלד. ומשמע שהיו רויין להביאו על יד מחילה של בני אדם, שהרי קרטיא רשות הרבים היא ולהתחטט הטלטול אמרו ככר או חנוק. דליכא למימר שהחירו טלטול בפחות פחות מדי אמות, שאם כן היאך אסרו טלטול ע"מ ע"י ככר או חנוק מאחר שהותר להם פחות פחות מדי אמות שהוא אסור חמור ממנו. ועוד היאך יוסף צהעברה של הככר הזה, אלף במחילה של בני אדם קאמר, ולא החירו לו כלום אפילו בשל דבריהם אלף ככר או חינוק דהתר גמור היה חשוב להו. ומסקנא שלא החירוהו אלף למת בלד אע"פ דטלטול על ידי ככר או חינוק קיל טובא דהא גריע טפי מטלטול מן האד כדאיתא ב' כירה⁶³ וטלטול מן האד ליכא מאן דשרי. וכ"ש אמירה דמלאכה גמורה.

ולא מבעיא אמירה בשבת, אלף אפי' לומר לו בחול שיעשה בשבת לא שרי ואפילו במקום פסידה. והראיה מדמתנן⁶⁴ מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לטובד כוכבים ואמרינן בגמ' מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתן כיסו לביתו, קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, ואי לא שרית ליה אחי לאחיי. כלומר, אין אדם מוצא בלבו לזרוק כיס שבידו, ומשום הכי שרו ליה שבת דלא ליתי לידי אסורא דאורייתא. ומקנה גדולה מקנו צו ביום בעליית חגי' כדאמרינן בפ"ק דשבת⁶⁵ אף מי שהחשיך לו בדרך צו ביום גזרו. ואמרינן⁶⁶ צו ביום גדשו סאה. הא בנידי דלאו צדו ממש כגון דליקה אדרבה אמרינן⁶⁷ אי שרית ליה אחי לכטיי. והיינו טעמא דארנקי שכחו בקרטיא דלא החירו צו אמירה לבתי ואפילו טלטול על ידי ככר או חינוק ומחילה של בני אדם לא החירו.

ומה שאמרו גזרו שעלו צו קסקיין ממעבן צרגלו צנעה בשבת ואינו חושש הא פרישו טעמא משום דמתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידה לא גזרו כדאיתא בפרק אע"פ⁶⁸ וכיון דלא מינכרא מלאה קליש אסורא טובא ולא גזרו במקום פסידה דכל כלאחר יד קיל להו לרבנן טובא⁶⁹.

ואחר שהבאר שאין לאיש המגלות ממה שעבר על השטעה ועל אסורי השבת מזורף לזה הנכלה הגדולה אשר עשה לאשה הנאה אל ביתו שוקטת ויטומת וגרשה משם בכלימה וכו' ונבלה כואת מי שמע ומי ראה. הנה מצוה שיהיה ראוי לשלם אל חיקו שבעתים מאשר שולם. והאמת כי היה יותר טוב לעשו כדייני ישראל יי קוק צייק

אח הגר לסעודת שבת. ודמה דבריו הרמב"ן ז"ל⁷⁷ שאפי' לדעת הממירין מלאכה ע"י כוחי משום מצוה, ה"מ כגון מכשירי מצוה עשיית שופר וולבז ואזמל, אבל ליהנות במעשה שבת וי"ט אסור. דכי תנן⁷⁸ בכוחי שהדליק את האור לזרוך ישראל אסור, לא שנת בשעת סעודה ולא שנת שלא בשעת סעודה. שאם אי אהא אומר כן, ככר נחיר מבשיל שנחבשל בשבת ע"י כוחי אפילו לזרוך ישראל לסעודת מצוה. ונחיר ג"כ לומר לו שיבשל והותרה שבת. ולא דמי לאזמל הגעשה בשבת שהחירו הגאונים ז"ל⁷¹ להשתמש צו לזרוך המילה ונמצא שהוא נהנה במעשה שבת, דמעות לא ליהנות נתנו ואין כאן הגאה אחרת אלף עשיית המצוה. אבל נר שהוא צלמנו נהנה היכן הותר. ומ"מ הראית לדעת שהראיה שבצאת ע"פ דרכך לאסור אמירה דמלאכה גמורה במקום מצוה מחלוקת ישנה היא בין הגאונים ז"ל וחלוק גרסא יש בה.

ויש צמרא ראייה אחרת יותר מכרעת מו כדברי הרב אלפסי ז"ל מאריך עובדא⁷⁹ דההוא ינוקא דאשחפוך חמימיה ואמ' להו רבה נישיליה לאימיה אי צריכה לחיס לה כוחי אגב אימיה. אלמא אי לא צריכה אימיה, לא אמרינן ליה לבתי לחיס ליה לינוקא ומדחיא מילה. וזו ראייה ברורה. וא"ל לומר שגם צו יחא להם גרסא אחרת ויגרסו סתם לחיס ליה אגב אימיה, ואישראל קאי, דהא לא אפשר, דאחר שבעה דחיה לא עבדינן ע"י ישראל כדאמרי נהרדעי ב' מפנין⁸⁰. ואפילו חומא דרבנא לא ס"ל כנהרדעי, ואפי' ת"ל דס"ל כוחיה ומשכחת ליה יוס מילה בשביעי של חיה דו', של חיה מעת לעת מניין להו ומשכחת לה צולד צערב, אפי' לא אפשר ע"י ישראל דמלאכה דישראל לא מרבי' בה בשביל הקטן, כדאמרינן צמנחות ב' רבי ישמעאל⁸¹ חולה שאמדוהו לשתי גרוגרות וכו' כדאיתא התם.

והראיה שהביאו מכותבין עליו אוני⁷³ יש לדחותה שאני ישוב א"י שאינה מצוה לשעשה, אלף מצוה המתקיימת לעולם, ומצוה ותועלת לכל ישראל שלא משתקע ארץ קדושה צד כוחים. ואפשר שלפיכך יחדו להם צמרא מצוה זו, לומר שאין ממירין כן בשאר המצוות, ואין אומרינן צמרות זו דומה לזו, שאין אנו יודעין מתן שכתן של מצות. שמיניו שהחירו שבות לצב מצ ולא החירוהו למילה שהיא מצוה רבה ומפורשת ונכרתו עליה י"ג צרימות⁸¹.

ונשורב לענין הגזוז שטושו העובר שהותרה לו שבות אפילו דמלאכה משום פסידה, והגל יפלה פיהו, אין צריך לומר לדברי האוסר בשאר המצוות, אלף אפילו לדברי המחיר במקום מצוה, במקום פסידה לא שרינן, ואפי' שבות דשבת

16. דף על הדף (מו"ק ז:)

בגמ': אם סמתינן לו לדבר הרשות כ"ש לדבר מצוה וכו'.

הנה הריב"ש (סי' שפ"ז) כתב דאפי' המתיר שבות במקום מצוה, אך במקום פסידה לא התירו ע"כ. ומבאר דס"ל לריב"ש דמצוה עדיף להתיר מפסידה.

וכתב בשו"ת דברי יהושע (ח"ב סי' מ"ט ס"ק י"ז) נלענ"ד להביא ראי' להריב"ש דמצוה עדיף להתיר מפסידה, מהא דתניא בתו"כ פ' מצורע וסייתי לה הכא חתן שנולד בו נגע וכו' רבי אומר א"צ הרי הוא אומר ופינו את הבית אם סמתינן לדבר הרשות כ"ש לדבר מצוה עכ"ל. וההוא דסמתינן לדבר הרשות הוי טעמא משום פסידה, כדאיתא בתו"כ שם שהתורה חסה על המון של ישראל, ועי' ברש"י חולין דף מ"ט ע"ב דמהתם ילפינן להקל משום פסידה, וכ"כ בהקדמת זוהר הרקיע להתשב"ץ משום דהתורה חסה וכו' מקלינן במקום פסידה, וכיון דיליף מהא ק"ו לדבר מצוה, עכצ"ל דבמקום מצוה שרינן טפי מבמקום פסידה ע"כ.

17. שו"ת ציץ אליעזר (ח"ב סימן ג' פ"ד)

בדבריהם דמפרשי דגם ההיא דאבא שאול מייירי בצער חולי עיין במג"א ובביאור הגר"א ס"ק נ"ח ובשו"ע הגרש"ו סעי' מ'. ומ"ב ס"ק ק"ח] ומוכח גם שם"ל לחב"י כן להלכה מרמביא השיטה השניה ולא התירו בצער של רעב רק בשם י"א ומשמע דס"ל לעיקר כהשיטה הראשונה, וכמו"ש הש"ך יו"ד (ס') ע' סק"ט) דכל היכי שכותב המתבר "ויש אומרים" ש"מ דס"ל להלכה כשיטה דאשונה וכן כותב ביו"ד (ס') רמ"ב) בקיצור הנהגת איסור והיתר. ועיין בפרי מגדים בכללים כהוראת איסור והיתר אות א' עיי"ש. וגם הרמ"א מדלא הגיה כלום על הלכה זו של גונח יונק משמע שהסכים ג"כ בזה כשיטת הב"י.

כ) והנה אף להסוכרים דבמקום צער רעבון לא התירו, אבל זה כודאי דבמקום פסידא אף הם ס"ל להתירו, וכדאיתא שם בכתובות. דצינור שעלו בו שקשין ממעכן ברגלו בצניעא בשבת משום דמתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן, וכן נפסק בסתמא בשו"ע או"ח (ס') של"ו סעי' ט'). ומשמע דכולהו ס"ל כן לפסק הלכה.

אלא שמשמע שבוה חלוק צער-חולי ממקום-פסידא, דבמקום פסידא לא התירו אלא בצניעא וכמו"ש "ממעכן ברגלו בצניעא", וכן איתא בשו"ע שם, ואילו במקום צער חולי פשמע דהתירו אף בפרהסיא, דהא אלו שני הדינים של גונח-יונק ושל צינור שעלו בו שקשין, הם סמיכי להדדי, ובעלו בו שקשין, כתוב תנאי של ממעכן בצניעא, ואילו בגונח יונק לא כתוב התנאי לינק בצניעא לא בגמ' ולא בשו"ע, ומשמע דבצער-חולי התירו אף בפרהסיא.

ועיין בר"ן על הרי"ף סכ"ד דשבת (ל"ד קמ"ד) מובא בב"י (ס') של"ו) שכותב שגם בצינור שעלו בו שקשין שרי אפילו בפרהסיא כיון דבמקום פסידא לא גזרו רבנן, אלא שלכתחילה כל היכי דסעי למיעבד בצניעא סעי מעלי עיי"ש. ועיין במ"ב בביאור הלכה שמביא שהא"ר נשאר בצ"ע בנו, ומוכיח שגם שארי הראשונים לא ס"ל כן מדהקשו כולם מהא דא"ר כל מקום שאסרו מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור, ואי דבזה מותר מדינא אפי' בפרהסיא אין ענין לקושיתם, ע"ש. וכנראה שהמ"ב לא ראה בגוף דברי הר"ן, כי אם לפי מה שמובא בב"י, כי הר"ן שם כותב באמת לתרץ זה על הקושיא דכ"מ שאסרו משום מ"ע אפי' בחדרי חדרים אסור, שבתירוצו ראשון מתרץ דהכא שאני לפי שאפי' הוואה שממעכן יחשוב שהוא מותר דמתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא שרי, ואח"כ מוסיף וכותב: ואפשר דלאו דוקא בצניעא, דאי לא אפשר בצניעא, אפי' בפרהסיא נמי שרינן, מיהו כל היכא דמצי למיעבד בצניעא סעי מעלי. עיי"ש. ונראה לומר דהאי "ואפשר" שהר"ן מסיף

שהחלב מצער אותה, אלא כוונת הרמב"ם אפי' אם הבעל נותן לה תינוק אחר להניק ס"מ אית ליה צער לפרוש מבנה, ע"ש, הרי שאינו עולה על דעת הב"ש כלל לומר שכיון שהרמב"ם סובר דחליבה אסור מה"ת לית ליה ההיתר של אמירה לעכו"ם, והיינו כנ"ל שההיתר ע"י עכו"ם הוא אף אי חליבה אסורה מה"ת.

ד. במקום צערא ומצוה, וכלאחר יד באיסור דאורייתא ובאיסור דרבנן

א) גרסינן במס' כתובות (ד' ס' ע"א): חניא רבי מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מאי טעמא יונק מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו רבנן, אמר רב יוסף הלכה כרבי מרינוס, חניא נחום איש גליא אומר צינור שעלו בו שקשין ממעכו ברגלו בצניעא בשבת ואינו חושש מאי טעמא מתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן, אמר רב יוסף הלכה כנחום איש גליא.

תן גרסינן ביבמות (ד' ק"ד ע"א): אבא שאול אומר ונהגין היינו שיונקין מבהמה ביו"ט, היכי דמי אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי, ואי דליכא סכנה אפי' ביו"ט אסור, לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרק כלאחר יד הוא, שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן יו"ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן, ע"כ.

התוס' שם ביבמות ובכתובות עמדו על סתירת בי הסוגיות הנ"ל אהדדי, דביבמות מוכח דאף בכלאחר יד ובקום צערא גזרו רבנן בשבת, ואינו מותר כי אם ביו"ט, ואילו בכתובות מבואר בהדיא דבכלאחר יד ובמקום צערא התירו אף בשבת, ומתירים בשם ר"ת דההיא דכתובות מייירי בצער חולי ולהכי התירו אפילו בשבת, וביבמות מייירי בצער רעב, ולהכי לא התירו כי אם ביו"ט, ובשם ר"י מתירים דהך דיבמות פליגי אההיא דכתובות, וכדברי ר"י מתירים גם הרי"ף הרשב"א והריטב"א, ושהלכה כההיא דכתובות וכדאמר הלכה כרבי מרינוס. ומדברי הב"י משמע שפירש שלאלו המוסקים שמתרצים דההיא דכתובות פליגי אסוגיא

דיבמות ולית הלכתא כאבא שאול, ס"ל דאף בצער רעב התירו ככה"ג דלאחר יד, שבטור או"ח (ס' שכ"ח) הביא הב"י אלו שתי השיטות, ובשו"ע באותו סימן סעי' ל"ג מוסק וז"ל: גונח מותר לינק חלב מן הבהמה דבמקום צערא לא גזרו רבנן, וי"א שאם אין לו אלא צער של רעב אסור לינק מבהמה בשבת, הרי שהשיטה הראשונה ס"ל דגם דמקום צער של רעב התירו, וכן מבאר המאמר מרדכי והערות השלחן סעי' מ"ד ע"ש שבדבריהם מיושב מה שמדקדק במ"ב ס"ק ק"ח [נהגם שכמה מהראשונים המתרצים תירוצו זה ולית הלכתא כאבא שאול מבואר בהדיא